

BIOETIKA: KAKO PREPLIVATI OCEAN?

Tonči Matulić

Katolički bogoslovni fakultet
Sveučilišta u Zagrebu

Sažetak

U uvodnom dijelu predavanja na temu „Bioetika: kako preplivati ocean?“ daje se objašnjenje jedne metafore koja služi kao misao vodilja na kojoj se oslanja glavni argument, tj. poruka cijelog predavanja. Metafora je preuzeta iz geologije i tiče se teorije o *pangei* [grč. *πανγαια*; hrv. **svezemlje**]. S tom se metaforom aludira na pretpostavljeno jedinstvo i temelj neupitnoga faktičkoga mnoštva koje se u suvremenom društvu manifestira na dva paradigmatiska načina: kao fragmentacija znanja i spoznaja i kao činjenični društveni pluralizam. Predavanje je u nastavku podijeljeno u tri dijela. U prvom dijelu, koji nosi naslov „1. Bioetika kao znanost o preživljavanju“, pobliže se kritički preispituje koncept bioetike kao znanosti o preživljavanju što ga je predložio i obrazložio kovač neologizma „bioetika“ Van Rensselaer Potter (1911.-2001.). U drugom dijelu, koji nosi naslov „2. Bioetika kao dijalog među mnoštvom različitosti“, kritički se propituje ideja bioetike kao „mjesto“ interdisciplinarnoga dijaloga što ga je predložio drugi pionir bioetike André Hellegers (1926.-1979.). Iako su obojica Amerikanci, a podrijetlom Nizozemci, i obojica prirodnjaci, prvi biokemičar i profesor onkologije, a drugi liječnik ginekolog i profesor fetalne fiziologije, u predavanju se razvija strogo kritički pristup koji slijedi europsku – i to kontinentalnu – tradiciju misaonoga i duhovnoga sučeljavanja sa suvremenim fenomenima, a među koje neupitno spada i fenomen bioetike. U tom se smislu podvrgavaju kritici odgovori koje su spomenuti pioniri bioetike ponudili na pitanje „što je (za njih) bioetika?“. Predavanje će u nastavku, dotično u trećem dijelu, koji nosi naslov „3. Ususret pravom pitanju o istinskom smislu bioetike“, pokušati prokrciti put onkraj njihovih odgovora do pitanja „zašto uopće bioetika?“, a sve to ne bi li se senzibilizirala znanstvena i društvena javnost za pravo pitanje o smislu i značenju bioetike. Dakle, predavanje nema nakanu dokazivati tko je u pravu, a tko u krivu s obzirom na ponuđene koncepcije i vizije bioetike, nego samo ima nakanu posvijestiti važnost i hitnost postavljanja pravog pitanja o fenomenu bioetike u kontekstu suvremene krize temelja koja nastaje na humusu zaborava metafizike, a ova potonja se opet razvija nad grobom „mrtvoga Boga“. Smisao filozofije je u istraživanju pravoga pitanja, a ne odmah u davanju brzopletoga odgovora. To na neki način vrijedi i za teologiju sve dok ona posuđuje kritički aparat od filozofije i pokušava ući u dijalog s misaonim strujanjima svoga vremena. U tom smislu će biti od presudne važnosti istražiti, a na temelju ponuđenih pionirskih vizija bioetike, koje fundamentalno pitanje trebamo postaviti da bismo krenuli u ispravnom smjeru kritičkog istraživanja pravog odgovora. S tim se promišljanjima u predavanju pokušava odgovoriti na pitanje je li bioetika prikladno „sredstvo“ za preplivavanje oceana koji razdvaja i stvara uvjete mnoštva, odnosno fragmentacije i pluralizma. Pod kojim se uvjetima bioetiku može i smije shvatiti kao „lađu“ koja je sposobna izvesti nas na pučinu postmodernih vrijednosnih (metafizičkih, antropoloških i etičkih) neslaganja, ali i otvorenih sukoba, a da pritom ne doživimo tragičnu havariju totalnog gubitka smisla i značenja jedinstva i temelja cjelokupne zbilje i egzistencije u suvremenom društvu. Zbog toga se jednostavno pitamo koji je smisao razvitka suvremene biotehnike, kao praktičke inspiracije za nastanak bioetike?